

TEINE PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2025

Jh 2:1–11 (2Kn 4:1–7 või Js 12:1–6; Rm 12:6–16)

- 1 Ja kolmandal päeval olid pulmad Galilea Kaanas ja Jeesuse ema oli seal.
- 2 Ka Jeesus ja Ta jüngrid olid kutsutud pulma.
- 3 Aga kui veinist tuli puudus, ütles Jeesuse ema Talle: «Neil ei ole enam veini.»
- 4 Jeesus ütles talle: «Mis on sul minuga asja, naine? Minu tund ei ole veel tulnud.»
- 5 Ta ema ütles teenritele: «Mida iganes Tema teile ütleb, seda tehke!»
- 6 Seal oli aga kuus kivianumat juutide puhastuskombe pärast, igäuhte võis mahtuda vähemalt sada liitrit.
- 7 Jeesus ütles neile: «Täitke anumad veega!» Ja nad täitsid need ääretasa.
- 8 Ja Ta ütles neile: «Ammutage nüüd ja viige pulmavanemale!» Ja nemad viisid.
- 9 Aga kui pulmavanem maitstes vett, mis oli muutunud veiniks, ega teadnud, kust see on – teenrid aga, kes olid vee ammutanud, teadsid seda –, siis pulmavanem kutsus peigmehe
- 10 ja ütles talle: «Igaüks paneb esmalt lauale hea veini, ja kui juba küllalt on joodud, lahjema; sina aga oled hoidnud hea veini praeguseni alles.»
- 11 See tegu Galilea Kaanas oli esimene tunnustäht, millega Jeesus avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma.

Ja kolmandal päeval toimus Galilea Kaanas pulmapidu ja Jeesuse ema oli seal. Aga ka Jeesus ja Tema jüngrid olid pulmapittu kutsutud. Ja veini otsakorrale jõudes ütleb Jeesuse ema Talle: «Neil pole veini!» Ja Jeesus ütleb talle: «Mis sellest minule ja sinule, naine? Minu tund ei ole veel tulnud!» Tema ema ütleb teenritele: «Seda, mida Ta teile iial ütleb, tehke!» Seal olid aga seismas kuus kivist veeanumat juutide puhastusriituse tarvis, igäuks mahutamas kaks või kolm mõõtu. Jeesus ütleb neile: «Täitke veeanumad veega!» Ja nad täitsid need pilgeni. Ja Ta ütleb neile: «Ammutage nüüd ja viige peovanemale!» Nemad aga viisid. Kui aga peovanem oli maitanud veiniks saanud vett ja ei teadnud, kust see on, vett ammutanud teenrid aga teadsid, kutsus peovanem peigmehe ja ütleb talle: «Iga inimene paneb esmalt välja hea veini, ja kui ollakse joobnud, kehvema, sina aga oled hoidnud hea veini kuni praeguseni.» Selle, esimese tunnustähtedest, tegi Jeesus Galilea Kaanas ja ilmutas oma auhiilgust ja Tema jüngrid hakkasid Temasse uskuma.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngriks, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku¹, tükk aega pärast kolme esimest evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.² Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

¹ Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

² Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud³, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

Vähemalt analoogiana tuletab Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklite missaks.⁴ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiwa ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja. Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklite missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Galilea – τῆς Γαλιλαίας – nimi Γαλιλαία tuleneb heebrea sõnast גליל – «piirkond».

Kaanas – ἐν Κανὰ – nimi Κανά – heebrea keeles קנָה – tuleneb sõnast קנה – «roog», «kõrkjas».

Jeesuse – τοῦ Ἰησοῦ – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest ישועה ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Jüngrid – οἱ μαθηταὶ – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μαθάνω – «õppima», «teadmisi omandama», ka «[tundma] õppima», «mõista/arusaada püüdma».

Kui veinist tuli puudus – ὑστερήσαντος οἴνου – sõna ὑστερέω tähendab siin «otsa saama», «lõppema hakkama», «otsakorrale jõudma».

³ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Õhtusöömaaja kirjeldust.

⁴ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Õhtusöömaaga.

Ütles – λέγει – «ütleb».⁵

Mis on sul minuga asja, naine – τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι – sõnasõnalt: «mis [see/sellest] minule ja sinule, naine», tõenäoliselt tähenduses: «mis see meisse puutub».

Teenritele – τοῖς διακόνοις – sõna διάκονος tähendab «teener», «teenija», «abiline», «hoolekandja», «diakon».

Tehke – ποιήσατε – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».⁶

Vähemalt sada liitrit – μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς – sõnasõnalt «kaks või kolm mõõtu». Mõõt – μετρητής – on umbes 40 liitrile vastav mõõtühik.⁷

Tunnustäht – τῶν σημείων – sõna σημεῖον – «tunnustäht», «imetegu» – tuleneb sõnast σῆμα – «märk», «tähis».⁸

Avaldas – ἐφάνερωσεν – sõna φανερώω – «avalikuks tegema/saama», «nähtavaks tegema/saama», «teatavaks tegema/saama», «ilmutama», «ilmsiks saama» – tuleneb sõnast φῶς – «valgus».⁹

Kirkust – τὴν δόξαν – sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtleva», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab eeskätt «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väärikust¹⁰, auväarsust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

Jäid...uskuma – ἐπίστευσαν – sõna πιστεύω – «uskuma», «[midagi] tõeks pidama», «[milleski] veendunud olema», «[millelegi oma] usaldust panema» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

⁵ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

⁶ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

⁷ Meie traditsioonis vastab sellele enam-vähem täpselt Riia ankur (38,2 liitrit).

⁸ Siit on pärit ka märgiteadust tähistav sõna «semiootika».

⁹ Samast tüvest on pärit nt venekeelne sõna фонарь – «latern».

¹⁰ Sarnaselt heebrea sõnale תְּבִיבָה – «au», «auhiilgus» – ehk ka kaalukust.

Sisuline analüüs

Johannese evangeeliumi esimese peatüki lõpul märgitakse, et Jeesus tahtis «sealpool Jordanit» asuvast Betaaniast minna tagasi Galileasse. Enne seda oli Ta kutsunud oma esimesed jüngrid – Andrease, Johannese ja Filippuse, kes omakorda töid Jeesuse juurde veel kaks: Andreas oma venna Siimona ja Filippus Naatanaeli, kellele Jeesus töötas suuremaid asju kui kõik senikogetu: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te näete taevast avatuna ja Jumala ingleid astuvat üles ja alla Inimese Poja juurde.» (Jh 1:51)

Sellele järgneb Jeesuse esimese imeteo – või tunnustähe, nagu Johannes ütelda eelistab – kirjeldus, mis algab ajamääratlusega «kolmandal päeval». Mida evangelist selle all silmas peab, seda pole täie kindlusega võimalik öelda. Kõige tõenäolisem tundub, et tegemist oli kas kolmanda nädalapäevaga (teisipäevaga) või kolmanda päevaga alates sellest, kui Jeesus otsustas naasta Galileasse – oletades, et Jeesus ristiti pühapäeval, oleks kolmas päev sel juhul samuti nädala esimene päev ehk pühapäev.

Mõlemal päeval on teatav sümboolne tähendus, iseäranis siis, kui peame meeles seost pulmapeoga, mille käigus Jeesus oma esimese imeteo tegi: nädala esimene päev viitab nii loomistöö algusele kui Jeesuse ülestõusmisele, s.t uuele loomisele, ning kolmas nädalapäev – päev, mil Jumal lõi taimed – tähistab viljakust.

Tõsi, on veel üks võimalus, nimelt et «kolmas päev» võib olla kuues nädalapäev ehk reede, mil Jumal lõi inimese – sellisel juhul tuleks arvata, et Andreas jõudis Siimona kutsuda juba samal päeval, mil Jeesus oli ta enese kutsunud. Seegi päev oleks väga sobiv pulmade pidamiseks, kuna «Jumal lõi inimese oma näo järgi, Jumala näo järgi lõi Ta tema, Ta lõi tema meheks ja naiseks» (1Ms 1:27).

Kelle pulmapeoga tegemist oli, seda Johannes ei ütle, aga ta annab mõista, et need pidid olema Jeesusele ja eriti Tema emale üsna lähedased inimesed, kuna «Jeesuse ema oli seal», s.t kuulus täie enesestmõistetavusega, ilma kutsetagi, pulmarahva hulka, ning Jeesust ennast ei kutsutud mitte üksi, vaid koos alles äsja Temaga liitunud jüngritega.¹¹

Sellega, et Jeesus kutse vastu võttis, näitab Ta seda, milleks Ta on tulnud: et lihaks saades meie keskel elada (vrd Jh 1:14), meiega üheks saada. Siin tuleb esile nii Jeesuse erinevus Ristija Johannesest kui see, et Ta pole tulnud ravima mitte terveid, vaid haigeid, kutsuma mitte õigeid, vaid patuseid: «Sest Johannes tuli, ei sünninud ega joonud, ja nad ütlevad: «Tal on kuri vaim.» Inimese Poeg tuli, sööb ja joob, ja nad ütlevad: «Ennäe, see inimene on söödik ja veinijoodik, tõlnerite ja patuste sõber!»» (Mt 11:18j) Ühtlasi näitab Jeesus – inimeseks saanud Jumal – pulmapeol osalemisega, et abielu on Jumalale meelepärane, on Tema enda hea ja armuline korraldus: «Ja Jumal vaatas kõike, mis Ta oli teinud, ja vaata, see oli väga hea.» (1Ms 1:31)

¹¹ On arvatud, et ootamatult pulmaliste hulka sattunud viis peaaegu kontvõõrast meest võisid olla üheks põhjuseks, miks vein nii kiiresti otsa lõppes.

Kahtlemata on selles, et Jeesus tegi oma esimese avaliku imeteo ning ilmutas oma au ja jumalikku meelevalda just pulmapeol, peidus veelgi rohkem – võime lausa öelda, et siin avaneb meie ees terve lunastuslugu. Nii Vanas kui Uues Testamendis kujutatakse Jumala ja Tema rahva – ning viimselt kogu inimkonna – vahekorda Jumalaga abielusuhena, milles Jumal on alati vankumatult truu peigmees ning inimene paraku alathti oma jumalikule peigmehele truudust murdev mõrsja (kuni selleni, et teda võrreldakse hooranaisega, nagu näiteks prohvet Hoosea raamatus).

Jeesus on tulnud kõike uueks looma. Ta on tulnud ka Jumala ja inimeste vahelist lepingut uuendama. Jeesus Kristus, jumalik Peigmees, on loovutanud iseennast, et oma mõrsja kõigest patust puhtaks pesta ning «iseenda ette seada kirkana, nii et tal ei oleks plekki ega kortsu ega muud sellesarnast, vaid et ta oleks püha ja laitmatu» (Ef 5:27). Jeesus on «Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu» (Jh 1:29) ja kelle «pulmad on tulnud ning Tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse» (Ilm 19:7j).

Traditsioonilise juudi pulmapeo keskseks rituaaliks on esmalt abielu sõlmimisel ning seejärel pulmapeol ja nädal aega pärast abiellumist seitsme õnnistus- või kiitusesalmi retsiteerimine veinikruusi või -klaasi kohal. Esimene neist õnnistustest (mis pulmapeol retsiteeritakse küll viimasena) on järgmine: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַיָּצֵן – «Õnnistatud oled Sina, ISSAND, meie Jumal, maailma Kuningas, kes oled loonud viinapuu vilja!» Edasi õnnistatakse Jumalat kogu loomistöö eest ning palutakse Temalt viljakust, rõõmu, õnne, heameelt ja armastust, mida kõike sümboliseerib vein.

Veinirohkus on Jumala helduse ja õnnistuse märk – ja ühtlasi Jumala ja inimeste vahelise lepingu märk: «Kui te võtate kuulda neid seadusi ja peate neid ja teete nende järgi, siis peab Issand, su Jumal, sinuga lepingut ja osutab heldust, mida Ta su vanemaile on vandega töötanud. Ja Tema armastab sind ja õnnistab sind ning teeb sind paljaks; Ta õnnistab su ihusugu ja su maa vilja, su teravilja, su veinivirret ja su õli, su veiste poegimist ning su lammaste ja kitsede kasvatust sellel maal, mille Ta vandega su vanemaile on töötanud sulle anda.» (5Ms 7:12j) Ning vastupidi, lepingu murdmise ning sellest tuleneva Jumala karistusega kaasneb ka veini lõppemine, see tähendab õnnistuse, rõõmu ja õnne lakkamine: «Enam ei jooda lauldes veini, vägijook on joojale kibe. Tühi linn purustatakse, kõik kojad suletakse, sissepääsu ei ole. Tänavail karjutakse veini järele, kõik rõõm kaob, maa lust lahkub.» (Js 24:9–11)

On arusaadav, milline ehmatus pidi tabama neid, kes Kaana pulmas märkasid, et kuigi pidu alles kestab, on vein otsakorralt jõudmas. Selles võidi näha halba ennet, aga isegi kui mitte seda, siis võis karta, et abielupaarist, kelle pulmapeol taoline piinlik asi aset leiab, saab eluajaks pilgete märklaud. Nii on täiesti loomulik, et Jeesuse ema räägib oma tähelepanekust oma Pojale – kui ka mitte selleks, et Temalt abi paluda, siis vähemalt selleks, et oma murelikku südant kergendada.

Kahtlemata jutustab Johannest sellest kõigest seetõttu, et tajub siin sügavat vaimulikku sõnumit – ta ei näe oma ülesandena ju mitte kõige üles tähendamist, mida Jeesus tegi ja kõneles, vaid üksnes selle edastamist, mis aitab tema lugejal uskuda, et «Jeesus on Kristus, Jumala Poeg», ning leida tal «elu Tema nimes» (Jh 20:31). Nii sümboliseerib veini lõppemine Kaana pulmas evangelisti jaoks seda, et on jõudnud kätte aeg Jumala ja Tema rahva vaheline leping täielikult uuendada – või nagu Jeesus ise veidi hiljem ütleb, vana tempel maha lammutada ning kolme päevaga uus püstitada (vrd Jh 2:19–22).

Jeesuse reaktsioon Maarja kurtmisele oli tõredavõitu: «Mis on sul minuga asja, naine?» (Jh 2:4) Nende sõnade paremaks mõistmiseks on vaja vaadata originaalteksti, mis mõjub tõlkest märksa pehmemana. Jeesus ütleb nimelt, et see ei puutu Temasse ja Ta emasse, lisades põhjenduse: «Minu tund ei ole veel tulnud.» Sellega näitab Jeesus, et Ta saab väga hästi aru, mis on veini lõppemise tõeline tähendus, mida see sümboliseerib lunastuslooliselt, ning annab «oma tundi» mainides mõista, millal Jumal enda ja inimkonna lepingu kinnituseks uue veini välja valab – siis, kui on tulnud tund, et «Inimese Poeg kirkastatakse» (Jh 12:23) ning Ta «maa pealt ülendatakse», et Ta tõmbaks «kõik enese juurde» (Jh 12:32); siis, kui on tulnud Tema tund «minna sellest maailmast ära Isa juurde», armastades enne seda «omi selles maailmas... lõpuni» (Jh 13:1); siis, kui Tema küljesse torgatakse piik ning sealt voolab välja «verd ja vett» (Jh 19:34).

Praegu ei olnud see tund veel tulnud, aga Jeesuse ema tajus mingil seletamatul kombel, et ta võib loota oma Poja abile ka selles olukorras, ning ütles teenritele: «Mida iganes Tema teile ütleb, seda tehke!» (Jh 2:5) Sellega näitab Maarja oma usaldust Jeesuse vastu, andes ühtlasi kõigile oma vaimulikele lastele¹² universaalse juhtnööri, mida võib alati kõhklematult järgida. Siin tuleb taas kord esile ka see, et Jeesuse ema ei olnud pulmamajas pelk külaline, vaid teda tunti ja tal oli majateenrite silmis teatav autoriteet, kuna järgnevalt on näha, et nad kuuletusid sõnagi lausumata nii Maarjale kui Jeesusele.

Ka järgnev märkus kuue suure kivianuma kohta ei ole üksnes faktiline, vaid nagu kõik muu sügavalt sümboolne: enda puhastamine, vähemalt käte pesemine väljast tulles või enne sööma asumist, ei olnud mõeldud mitte niivõrd hügieeni tagamiseks, kuivõrd selgelt teadvustatud märgiks lepinguvahekorra Jumalaga. Rituaalne pesemine tähistas eeskätt seesmist, südame puhtust: «Ma pesen oma käsi süütuses ja käin Sinu altari ümber, Issand, et kuuldavale tuua tänu ja jutustada kõiki Su imeasju.» (Ps 26:6)

Küllap sellel, et need kuus veeanumat olid tühjad, oli otsene praktiline põhjus: tegemist oli ju pulmapeoga, millel oli rohkesti külalisi, nii et kogu vesi kulus nende rituaalseks pesemiseks. Evangelistile kõneles see aga ilmselt millestki palju olulisemast: sellest, et vanadest riitustest ei piisa enam Jumala ees puhtaks saamiseks: «Kui mina sind ei pese, siis ei ole sul osa minuga.» (Jh 13:8)

¹² «Kui nüüd Jeesus nägi risti kõrval seismas oma ema ja jüngrit, keda Ta armastas, siis Ta ütles emale: «Naine, vaata, see on su poeg!» Seejärel ütles Ta oma jüngrile: «Vaata, see on su ema!» (Jh 19:26j)

Jeesus annab teenritele käsu anumad täita – veega, sest seda oli ilmselt käepärast rohkesti. Anumad mahutasid kokku vähemalt viissada-kuussada liitrit ning teenrid täitsid need pilgeni. Vesi, mille Jeesus veiniks muudab, tähistab seda, kuidas Jumal oma inimesekssaamisega, oma Sõnal lihaks saada laskmisega, võtab omaks inimloomuse ning uuendab ja ülendab inimese Jumala lapse staatusesse – need, kes «kes usuvad Tema nimesse, kes ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:12j).¹³ Küllap sellelgi, et veeanumad täideti ääretasa, on oma tähendus – näiteks kinnitusena, et Jumal ei ole oma armus kitsi, vaid külvab seda külluslikult: «Mu karikas on pilgeni täis!» (Ps 23:5)

Nii veeanumate täitmine kui nendest küsimusi esitamata ammutamine ja peovanemale viimine näitab, et teenrid usaldasid Jeesust täielikult ning kuuletusid Talle vähimagi kõhkluseta. Kuna Johannese evangeeliumi läbivaks teemaks – ja pingeks – on küsimus usust ja uskmatusest, siis tuleb teenrite käitumist sarnaselt Maarja antud juhtnõoriga võtta kõigile mõeldud käitumisjuhisenä, sest nende üle, kes ei usu Jeesusesse, «on kohus juba mõistetud» (Jh 3:18) ning nad surevad «oma pattudesse» (Jh 8:24), kes aga Temasse usuvad, neile saab see, mida nad Temalt usus vastu võtavad, olgu see või paljas vesi, «igavesse ellu voolavaks allikaks» (Jh 4:14).

Kuna Jeesuse tund ei olnud veel tulnud, otsustas Ta jääda tagaplaanile, jättes veini jagamise pulmavanema hooleks ning selle eest saadava kiituse ja au peigmehele: «Kui pulmavanem maitses vett, mis oli muutunud veiniks, ega teadnud, kust see on – teenrid aga, kes olid vee ammutanud, teadsid seda –, siis pulmavanem kutsus peigmehe ja ütles talle: «Igaüks paneb esmalt lauale hea veini, ja kui juba küllalt on joodud, lahjema; sina aga oled hoidnud hea veini praeguseni alles.»» (Jh 2:9j)

Evangelist Johannes muidugi teadis, kes on tõeline Peigmees – nagu ka seda, kellele kuulub tõeline suurus ja au: «Kellel on mõrsja, see on peigmees. Peigmehe sõber seisab aga kõrval ja kuulab teda ning on väga rõõmus peigmehe hääle üle. Nii on nüüd ka minu rõõm saanud täielikuks. Tema peab kasvama, aga mina pean kahanema.» (Jh 3:29j) Need on Ristija Johannese sõnad, mis ta ütles veidi hiljem – siis, kui avaldati kartust, et Jeesus meelitab tema jüngrid enese järele. Jeesus ei ole tulnud kellegagi konkureerima ja nii ei valmistanud Talle ka Kaana pulmas varju jäämine mingit meeolehärmi – küll aga on oluline, et meie mõistaksime nii seda, kellel on tõeline meelevald, kui ka seda, kuidas ja milleks Ta seda meelevalda kasutab – selleks, et «ükski, kes Temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu» (Jh 3:16).

¹³ Siin sobib meenutada traditsioonilist missapalvet enne armulaua seadmist veinile vee lisamisel: «Oo Jumal, kes oled inimloomuse tema väärkuses imeliselt loonud ja veel imelisemalt uuendanud, anna meile selle vee ja veini saladuse läbi osa Jeesuse Kristuse, Sinu Poja, meie Issanda jumalikkusest, kes on arvanud vääriliseks osa saada meie inimloomusest. Tema, kes koos Sinuga elab ja valitseb Püha Vaimu ühtsuses, Jumal igavesest ajast igavesti. Aamen.» (See, et armulaua pühitsemisel tuleb veinile lisada pisut vett, on sätestatud 419. aasta Kartaago kontsiilil ja korratud 692. aasta Trullo kontsiilil.)

Evangelist Johannese jaoks on Kaana pulmas vee veiniks muutmine mitte lihtsalt imetegu, vaid tunnustäht. See on märk sellest, kes Jeesus on, kuna seeläbi Ta «avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma» (Jh 2:11), ning see on märk sellest, mida Ta oli tegema tulnud – kõike läbi ja läbi uuendama: «Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem Talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning Tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse. Õndsad on need, kes on kutsutud Talle pulmasöömaajale.» (Ilm 19:7–9) – «Ja troonil istuja ütles: «Vaata, ma teen kõik uueks!»» (Ilm 21:5)

Jutluseks

Ilmumisaja teise pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus ilmutab oma jumalikku väge». Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 2:1–11) on Kaana pulma lugu, mille kohta evangelist Johannes ütleb kommentaariks, et «see tegu Galilea Kaanas oli esimene tunnustäht, millega Jeesus avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma». Algselt oli Kaana pulm üks kolmest Ilmumispühal tähistatud sündmusest (hommikumaa tarkade külaskäigu ja Jeesuse ristimise kõrval).¹⁴

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse vanakiriklikku Evangeeliumi esimesel lugemisaastal, mille Vana Testamendi lugemiseks on kas prohvet Eliisa läbi sündinud õlirohendamise imetegu (2Kn 4:1–7), mille tulemusena vaene lesknaine sai ära maksta oma võla, või prohvet Jesaja raamatus (Js 12:1–6) seisev päästetute tänulaul, mille keskseks sõnumiks on rõõmus veendumus, et oma rahva peale vihastanud Jumala viha pöördub ning Ta teeb kogu maailmas teatavaks oma suuruse, väe ja pääste.

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse esimesel lugemisaastal Ilmumisaja teise pühapäeva vanakiriklikku Epistlit (Rm 12:6–16), erinevuseks vanakirikliku lektionaariga on aga see, et viimase järgi loetakse Ilmumisaja esimesel pühapäeval (mis EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Kristuse ristimise püha) sama epistlipeatüki algusosa, s.t Rm 12:1–5, mis loob järgneva mõistmiseks vajaliku konteksti. Seepärast võiks kaaluda Ilmumisaja teise pühapäeva Epistli pikendamist peatüki algussalmide (ja võib-olla ka lõpusalmide, Rm 12:17–21) võrra. See teeks lugemise küll ehk tavapäratult pikaks, ent ilmselgelt aitaks teksti paremini mõista.

Jutluses ei peaks keskenduma mitte niivõrd sellele, kuidas Jeesus Kaana pulmapeol vett veiniks muutes ilmutab oma jumalikku väge, kuivõrd sellele, mida see kõik tähendab: öeldes, et Tema tund ei ole veel tulnud, juhivad Jeesus tähelepanu sellele, et kõigel, mida Ta järgnevalt teeb, on otsene seos «Tema tunniga» ning selge lunastuslooline tähendus.

¹⁴ Nende kolme sündmuse ühist müsteeriumi kirjeldab suurepäraselt Ilmumispüha traditsiooniline Benedictuse-antifoon: *Hodie caelesti Sponso juncta est Ecclesia, quoniam in Jordane lavit Christus ejus crimina: currunt cum muneribus Magi ad regales nuptias, et ex aqua facto vino lætantur convivæ.* – «Täna laulatatakse Kirik taevase Peigmehega, sest Kristus pesi Jordanis maha ta ülekohtuteod. Tähetargad ruttavad kingitustega kuninglikule pulmapeole ning veest tehtud vein rõõmustab pidulisi.»

Nii võib jutluse ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesuse avalik tegevus algas ristimisega ning sellele järgnenud esimeste jüngrite kutsumisega. Pärast Jeesuse ristimist tunnistas Ristija Johannes Temast kui Jumala Tallest, kes kannab ära maailma patu – seepärast on huvitav ja mõtlemapanev, et järgmisena kirjeldab evangelist Johannes seda, kuidas Jeesus osales koos oma ema ja jüngritega ühel pulmapeol. Johannes ütleb oma evangeeliumi lõpul, et ta on teinud kõigest, mida Jeesus tegi ja kõneles, hoolika valiku, rõhutades, et ta on pidanud vajalikuks kirjutada üksnes sellest, mis aitab lugejal Jeesusesse uskuda ja Temasse uskudes igavene elu leida. See tähendab, et ka Kaana pulma lool on suurem tähendus kui lihtsalt see, et Jeesus tegi seal oma esimese imeteo. Võime öelda, et Kaana pulmas toimunu võtab kokku kogu Jeesuse missiooni: Ta tuli selleks, et teha terve inimkonna jaoks sedasama, mida Ta tegi Kaana pulmarahva heaks.
2. Jeesus ütles oma emale, kes tuli Talle ütlema, et pulmarahval on vein otsas, et Tema tund ei ole veel tulnud. Väljendiga «minu tund» peab Jeesus silmas seda, mis sai Tema lunastustöö kulminatsiooniks: oma ülendamist ristipuule, oma elu andmist inimkonna lunastamiseks, oma vere valamist selleks, et need, kes Temasse usuvad, saaksid puhtaks kõigest patust ning sünniksid veest ja Pühast Vaimust uute inimestena, Jumala lastena. Just sellest kõneleb kõik see, mida Jeesus tegi Kaana pulmas: Ta laskis täita tühjuna seisvad rituaalse puhastusvee jaoks mõeldud kivianumad ning muutis neist ammutatud vee parimaks veiniks, mida keegi oli ial maitanud. Sellega näitas Jeesus, et vanad riitused ei suuda inimesi enam aidata, vana leping on patu ja Jumalale selja pööramise, Talle kui taevasele Peigmehele truuduse murdmise läbi tühjaks tehtud – vaja on midagi täiesti uut, midagi enneolematut, midagi, mille taolist pole keegi varem näinud ega kogenud ning mida ei saa anda keegi muu kui üksnes Jumal. Just selleks on Jeesus tulnud, just selleks sai Sõna lihaks, sai Jumala ainusündinud Poeg inimeseks – et meie inimloomust omaks võttes ja ennast meie eest andes meid läbinisti uuendada ning meile igavene elu kinkida.
3. Vein on Jumala õnnistuse märk. Moosese Seaduses öeldakse, et kui Jumala rahvas on ustav oma lepingule Jumalaga, siis on tal külluslikult nii vilja, õli, veini kui muid häid ande – järelikult tähistab veini lõppemine seda, et asjad on halvasti. Kuna Jumal on alati ustav, siis saab põhjuseks olla üksnes Tema rahva truudusetus. Jumal ei taha lasta oma rahval hukkuda, vaid ta päästa, teda oma armu küllusega üle külvates – just nii, nagu teenrid Kaana pulmas täitsid kivianumad pilgeni ning neist ammutatud veini jätkus päris kindlasti mitte ainult nädalapikkuse pulmapeo tarvis, vaid paljudeks järgnevatekski nädalateks. Jeesus ilmutas Kaana pulmas oma meelevolda ja kirkust – aga Ta ilmutas seal ka oma ennastandvat armastust, mille mõõduks ei ole mitte viissada või kuussada liitrit veini, vaid Tema enda elu, mille Ta annab «maailma elu eest» (Jh 6:51), Tema püha ja kallis veri, mis «puhastab meie südametunnistuse surnud tegudest teenima elavat Jumalat» (Hb 9:14).